

Ruanda İç Savaşı ve Soykırımına Giden Süreçte, Meydana Gelen Olaylara Kısa Bir Bakış

Sefa BAYGÜL¹

“Sömürgecilik ve emperyalizm yeryüzünden yok olacak ve onların yerini, milletler arasında hiçbir renk, din ve ırk ayrıcalığı gözetmeyen yeni bir uyum ve işbirliği çağı alacaktır.”

M. Kemal ATATÜRK

Özet

Modern dönemle birlikte savaş algısı dönüşüme uğramıştır. Savaşlar çeşitlenmiş ve isimleri ile anılan iç savaş, psikolojik savaş, vekâlet savaş, asimetrik savaş vb. türler ortaya çıkmıştır. Böylelikle ülkeler arasında yıkıcı sonuçları olan iç savaş konusu gündeme gelmiş ve soğuk savaş sonrası artış yaşamıştır. İç savaşlar bir ülke sınırları içerisinde meydana gelen sivillerin rol oynadığı model olarak bilinmektedir. Yapılan araştırma ve bulgular neticesinde İç savaşlar, soykırım gibi Uluslararası Hukuk'ta “suçların suçu” olarak nitelendirilen, meydana getirdiği sonuçlarla doğrudan olmasa da dolaylı bir ilişki içerisinde. Soykırım meselesi ise özellikle iç savaşların tetiklenmesi sonucu olan ve bir tarafın diğer tarafı sistemli ve düzenli olarak katletmesi durumudur. Kavramsal konuları tamamladıktan sonra, çalışmanın temel amacı olan Ruanda özelinde, tarihsel perspektiften başlayarak ülkede meydana gelen iç savaşın ve soykırımı neden olan olayların nasıl geliştiği aktarılacaktır. Daha sonra Ruanda'da meydana gelen iç savaş ve soykırım hakkında olayların nasıl geliştiği ve çatışmaların Hutu ve Tutsi çatışması temelinde mi yoksa Batı kolonyalistlerinin çıkarları neticesinde ortaya çıkan sonuçlar mı olduğu tartışılmaktadır. Yapılan araştırmalar ve bulgular neticesinde en temel sonuçlar ise ilk olarak Ruanda'da meydana gelen durumlar Batılı güçlerin etnik ayrıştırması ve kışkırtmaları ile oluşmuştur. Uluslararası bir örgüt olan BM ise buradaki insanlık suçlarını engellemek yerine göz yumması ciddi sonuçlara neden olmuş ve yaklaşık 100 günde 1 milyona yakın insan hayatını kaybetmiştir.

Anahtar Kelimeler: İç Savaş, Soykırım, Ruanda, BM.

A Brief Look At The Events That Occurred In The Process Leading Up To The Rwandan Civil War And Genocide

Abstract

With the Modern period, the perception of war has undergone a transformation. Wars diversified and referred to by their names civil war, psychological war, proxy war, asymmetric war, etc. species has emerged. Thus, the issue of Civil War, which had devastating consequences for countries, was raised and experienced an increase after the Cold War. Civil wars are known as the model in which civilians play a role when they occur within a country's borders. As a result of the research and findings, civil wars have an indirect, if not direct, relationship with the consequences that they have caused, which are described in international law as “the crime of crimes”, such as

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı, E-posta: sefa.baygul@ysk.gov.tr. Orcid: 0000-0001- 9252-6728.

genocide. The issue of genocide is a situation in which one side systematically and regularly massacres the other side, especially as a result of civil wars. After completing the conceptual topics, the main purpose of the study, the Rwanda Special, will be transferred to how the civil war that occurred in the country and the events that caused the genocide developed, starting from a historical perspective. It is then discussed how events developed about the civil war and genocide that took place in Rwanda, and whether the conflicts were based on the Hutu and Tutsi conflict or the consequences that arose as a result of the interests of Western colonialists. As a result of the research and findings, the most basic results are that the situations that first occurred in Rwanda were formed by the ethnic separation and incitement of Western powers. The UN, an international organization, turned a blind eye to crimes against humanity here, instead of preventing them, has had serious consequences, and about 1 million people have died in about 100 days.

Keywords: Civil War, Genocide, Rwanda, UN.

Giriş

Savaşlar, iki farklı tarafı olan ve taraflardan birisinin diğerine iradesini kabul ettirmeyi amaçlayarak güç kullanımını ifade etmektedir. Savaş konusunda önemli çalışmaları bulunan, Clausewitz'i temel alarak bir savaş tanımı yapılacak olursa; onun oluşturduğu güreşçi metaforu çerçevesinde iki farklı güreşçinin üstünlüklerini kabul ettirmek için başvurdukları yolları, rakibi alt etmek, yıkmak ve direnişini yok etmek için kullanılan unsurların şiddet eylemi ile gerçekleştiği vurgusu üzerindedir (Clausewitz, 2003, s. 7). En genel anlamda bu şekilde aktarılan savaşlar Soğuk Savaş sonrası dönemde bir dönüşüme uğramıştır. Sistemde belirli aktörlerin rollerinde meydana gelen dönüşümler, savaş sahasına da yansımıştır. Savaşlar artık eskisi gibi geleneksel olan yapısını terk etmiş ve daha modern, daha yıkıcı sonuçları olan alternatifler üzerinde şekillenmiştir. Önceden denk güçler(Simetrik savaşlar) arasında yapılan savaşlar, devlet dışında aktörlerin sisteme katılmalarıyla beraber, asimetrik yapıya doğru kaymıştır. Böylelikle taraflar artmış çatışmalar daha da şiddetli olmaya başlamıştır. Mevcut geleneksel savaşların önemli bir alternatifi olarak da iç savaş konusu gündeme gelmiştir. İç savaş, ise rakip devletler veya organizasyonlar açısından geleneksel savaşların bir alternatifi olarak maliyeti düşük ve sonucu daha etkili olmasından dolayı devletler ve devlet dışı aktörler tarafından daha sık kullanılmaya başlamıştır. Soğuk Savaş sonrası dönemde dönüşüme uğrayan savaşlar, iç savaşların artması ve sonucunda ciddi katliamların olmasına sebep olmuştur. Bu dönem sonrası yaşanan en kanlı soykırım ise Ruanda'da meydana gelmiştir. Çalışmanın temel amacı; yukarıda bahsedilen bilgiler ışığında Ruanda'da meydana gelen durumların, hangi etmenler ile geliştiği, iç savaşın ve soykırımın yaşanmasında rolü olan Kolonyal güçlerin bu katliamlarda ne gibi rolleri olduğunun aktarılması şeklindedir. Çalışmada kullanılan yöntemler; literatür taraması yapılarak ve soykırım hakkında görüş veren uluslararası kuruluşların söylemleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Bu çalışma toplamda iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümünde kavramsal çerçevede uluslararası sistemde meydana gelen değişimler ve savaş olgusunun dönüşümünden

bahsedilecektir. Hemen akabinde soykırım konusuna değinilip, konumuza ön bir hazırlık yapılacaktır. Çalışmanın ikinci bölümünde Ruanda temel alınarak tarihsel sürecine ve kolonileşme sürecine değinilecektir. Daha sonra meydana gelen iç savaş ve soykırım olayı üzerine değerlendirmeler yapılacaktır. En son başlıkta BM'in Ruanda konusunda işlevsizliği üzerine tartışılıp konu tamamlanacaktır.

1.İÇ SAVAŞ VE SOYKIRIM

Tarih sahnesinde birçok ülke, iç savaş ve soykırım gibi sonuçları ciddi boyutlara ulaşan süreçlerden geçmişlerdir. İç savaşlar, bir çatışma durumunu ifade eden, devletleri, devlet dışı organizasyonları ve farklı devlet dışı organizasyonları (isyancılar, silahlı örgütler vb.) kapsayan ve tarafların ülke içerisinde uyumsuzlukları sonucu ortaya çıkan bir durumdur. İç savaşın kriterleri, ilk olarak bir ülke sınırı içerisinde meydana gelmesi ve yine o devlete yönelik olmasıdır. İkinci kriter iç savaşın aktörlerinin sivillerden oluşmasıdır (Baygöl, 2020, s. 157). Bu bakımdan iç savaşı yaşayan ülkelerin, potansiyel olarak soykırım tehlikeleri ile karşı karşıya kalması olası görülmektedir.

1.1.Soğuk Savaş Sonrası Değişen Sistem ve İç Savaş

Savaşlar, uzun dönemlerden beridir insanlık tarihini meşgul eden, en az iki farklı grup arasında meydana gelen şiddet eylemleridir. Bu gruplar asgari düzeyde yerel unsurlardan başlayarak, krallıklara veya imparatorluklara kadar uzanmaktadır. Bahsi geçen grupların ortak noktası, birbirleri arasındaki uyumsuzluklar neticesinde meydana gelen çatışmalardır. Savaşlar, siyasi bir otorite ve şiddet tekeli elinde bulunduran organizasyonlara has bir durum olması neticesinde geleneksel devletlere, imparatorluklara ve ulusal devletlere özgü bir durumdur. Geleneksel savaşlarda denilen, iki siyasi organizasyon arasındaki savaşlar, birbirlerine denk güçler arasında geçen, güç mücadeleleridir. Bu nedenle geleneksel savaşlar simetrik savaş kategorisinde ele alınmaktadır (Eker, 2015, s. 34-35). Fakat İkinci Dünya Savaşı sonrası gelişen teknoloji ve buna bağlı olarak, savunma sanayisinde yaşanan ilerlemeler savaş algısının dönüştüğüne işaret etmektedir. ABD merkezli kapitalizm ve Sovyetler Birliği merkezli komünizm etrafında birleşen ülkeler, daha sonra Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla tek merkezde birleşmişlerdir. Soğuk Savaşın bitmesiyle beraber, geleneksel savaş anlayışı artık yerini “yeni savaş” anlayışına bırakmıştır. Yeni savaş anlayışı, geleneksel savaşın temel unsuru olan simetrik yapısını dönüşüme uğratmış ve asimetrik savaş olan iç savaş, vekâlet savaşı (Proxy war) vb. türler ortaya çıkmıştır (Baygöl, 2020, s. 156). Böylelikle geleneksel savaş unsurları farklı yöntemler, silahlar, aktörler, stratejiler eklenerek çeşitlenip, genişleyip,

yoğunlaşıp, muğlaklaşarak, “yeni savaş” anlayışı olarak anılmaya başlanmıştır. Yeni savaş anlayışıyla beraber savaşlar, kastettikleri anlamlar ²ile anılmaya başlamıştır (Çıtak, 2019, s. 198-201).

Bu sebepten dolayı asimetrik savaşların daha önem kazandığı dönemde, devletler maliyeti yüksek olan geleneksel savaş anlayışını bir kenara bırakmış ve yeni savaş türlerine yönelmiştir. Çalışma kapsamında ise hem asimetrik savaşları hem de vekâlet savaşlarını kapsayan iç savaş olgusu gündeme gelmiştir. Soğuk Savaş sonrası dönemin belki de en kanlı savaş türü olan iç savaş ise TDK’ye (2019) göre “Bir ülke içinde çıkan savaş, iç harp, dâhilî harp” şeklinde nitelendirilmiştir. Bu bağlamda, iç savaşlar bir ülkenin sınırları içerisinde oluşan, düzenli ve silahlı taraflar arasındaki süreklilik arz eden organize ve ülkenin çoğuna yayılmış çatışmaları ifade etmektedir. Savaş Korelasyonları Projesi (COW) ³oluşturucuları Small ve Singer’a göre iç savaşlar iki önemli unsur neticesinde açıklanmaktadır. İlki bir yıl içinde ölen insan sayısının asgari 1000 kişi olması, ikincisi ise organize bir şekilde karşılıklı silahlı kuvvetler arasında süreklilik arz etmesidir.(Özkeçeci-Taner, 2019, s. 1).

1.2.Soykırım

Soykırım, birçok suçtan daha kötü sonuçları olan, insanların vahşice katledildiği, tecavüze uğradığı, sürekli olarak şiddete maruz kaldığı bir eylemdir. Soykırım suçunu diğer insan öldürme suçlarından ayıran birtakım özellikler mevcuttur. Bu özellikler, soykırımın bir ırka, dine, siyasi görüşe veya etnik kökene mensup karakteristik gösteren, insanların grup halinde bilerek ve isteyerek yok etme durumunu ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle, bir ulusun mensup olduğu kültürel ilişkilerinden ayrıştırılması ve hayat sahalılarının bertaraf edilmesi ile anavatanlarından sökülüp atılması olarak da tanımlanmaktadır. İngilizce’de “Genocide⁴” terimi ile ifade edilen kavram, Türkçede “soykırım” olarak karşılık bulmuştur (Beşiri, 2010, s. 4).

² Ayrıca Bkz. Yeni savaş anlayışı bağlamında yeni türler; konvansiyonel savaş, modern savaş, siber savaş, post-modern savaş, sıcak savaş, soğuk savaş, sınırlı savaş, topyekûn savaş, dünya savaşı, kontrollü savaş, uluslararası savaş, iç savaş, nükleer savaş, asimetrik savaş, önleyici savaş, ekonomik savaş, psikolojik savaş, teröre karşı savaş (teröristlerle değil), hava veya deniz savaşı, biyolojik savaş, kimyasal savaş, vekâlet savaşı şeklindedir(Çıtak, 2019, s. 201-202).

³ Savaş Korelasyonları Projesi, 1963 yılında Michigan Üniversitesi bünyesinde J. David Singer tarafından başlatılmıştır. Bu proje kapsamında, Napolyon sonrası dönemden günümüze değin savaş verileri sistemli bir şekilde kaydedilmektedir.(<https://correlatesofwar.org/history>)

⁴ Genocide, kelimesi Yunanca da ırk, ulus, aile, kabile, soy anlamlarına gelen “genos” sözcüğü ve Latince de öldüre veya katletme olarak anlamlandırılan “cide” kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur(Kocaoğlu, 2020, s. 5). Ayrıca İngilizcede “Holocaust” ve “battue” kelimeleride soykırımı karşılık gelmektedir.

Soykırım, ortaya çıkardığı sonuçlar itibariyle bir suçtur. Hatta uluslararası hukukta “suçların suçu” olarak da nitelendirilmektedir. Bu bağlamda İkinci Dünya Savaşı’nda Nazilerin yaptığı eylemler neticesinde kurulan Nürnberg Mahkemeleri’nde yargılanan Nazi subayları o zamanlar henüz soykırım suçu tanımı olmadığı için “İnsanlığa Karşı İşlenen Suçlar” kapsamında yargılanmışlardır. Winston Churchill’in “isimsiz suç” olarak adlandırdığı eylem, alanda boşluğunu göstermiş ve boşluğu Polonyalı avukat, Raphael Lemkin’in çabaları sonuca bağlamıştır. Kendisinin de bir Yahudi olması nedeniyle Nazilerin yaptığı uygulamaları inceleyerek “İşgal Altındaki Avrupa’da Mihver Yönetimi” adıyla bir kitap yazmış ve soykırım suçunu açıklamıştır. Lemkin’in yoğun çabaları neticesiyle 1946 yılında Birleşmiş Milletlerin, 96 sayılı kararı neticesinde oybirliği ile soykırım suçu kabul edilmiştir.(Kocaoğlu, 2010, 141-142). Bu kararın neticesinde 1948 yılında soykırım suçuna ilişkin sözleşme gündeme gelmiştir. BM’nin soykırımı ilişkin yaptığı 1948 tarihli Soykırım Suçunun Önlenmesine ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme ’de yapılan tanımlamaları incelenecek olursa;

Madde 1- Sözleşmeciler Devletler, ister barış zamanında isterse savaş zamanında işlensin, önlemeyi ve cezalandırmayı taahhüt ettikleri soykırımın uluslararası hukuka göre bir suç olduğunu teyit eder.

Madde 2- Bu sözleşme bakımından, ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu, kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak amacıyla işlenen aşağıdaki fiillerden her hangi biri, soykırım suçunu oluşturur.

- a) *Gruba mensup olanların öldürülmesi;*
- b) *Grubun mensuplarına ciddi surette bedensel veya zihinsel zarar verilmesi;*
- c) *Grubun bütünüyle veya kısmen fiziksel varlığını ortadan kaldıracağı hesaplanarak yaşam şartlarını kasten değiştirmek;*
- d) *Grubun içinde doğumları engellemek amacıyla tedbirler almak;*
- e) *Gruba mensup çocukları zorla bir başka gruba nakletmek;*

Madde 3- Aşağıdaki eylemler cezalandırılır. (Kapsamı)

- a) *Soykırımında bulunmak;*
- b) *Soykırımında bulunması için işbirliği yapmak;*
- c) *Soykırımında bulunulmasını doğrudan ve aleni suretle kışkırtmak;*
- d) *Soykırımında bulunmaya teşebbüs etmek;*
- e) *Soykırımına iştirak etmek;*

Madde 4- Soykırım suçunu veya üçüncü maddede gösterilen fiillerden birini işleyenler; anayasaya göre yetkili yöneticiler ve kamu görevlileri veya özel kişiler de olsa cezalandırılır. (1948 Tarihli Uluslararası Sözleşme)

Bu sözleşme dâhilinde alanda yaşanan sorun giderilmiş ve bundan sonraki süreçte meydana gelecek bu gibi durumlara tanımlama yapılmıştır. Sözleşmenin 2. Maddesinde bahsedilen durumlar soykırım eyleminin nasıl tanımlandığını 3. Maddede bahsedilen durumlar ise suçun işlenmesini ve sorumlularını aktarmaktadır.

Çalışma kapsamında, Ruanda iç savaşı ve meydana gelen soykırım olması nedeniyle ilk etapta savaşın dönüşümünü ve iç savaş unsurunu incelenmiş, daha sonra soykırım tanımlaması yaparak konuya genel bir ön hazırlık oluşturulmuştur. Bu hazırlık neticesinde Ruanda meydana gelen süreç daha anlamlı kılınabilir.

2.RUANDA

Ruanda, Afrika kıtasının ortalarında ekvator çizgisinin hemen altında, ülkede yaşanan soykırım haricinde isminden çok az

bahsedilmiş, çevresinde Uganda, Demokratik Kongo, Tanzanya ve Burundi gibi ülkelerle komşu olan küçük bir ülkedir (Mabrouk, 1992). Nüfusu 2020 yılında yapılan sayımlara göre 13 milyon civarındadır. Ülkenin coğrafya yapısı engebeli ve dağlık olması nedeniyle “Bin tepeli ülke” olarak anılmaktadır. Ülkede yaşayan üç farklı etnik grup vardır. Bu gruplardan %84’ini Hutu’lar, %15’ünü Tuti’sler, %1’lik kısmında Twa’lar (pigme) oluşturmaktadır (İNSAMER). Ruanda’nın resmi dili Bantu dili kökenli, Kinyarwanda dilidir. Bunun yanında İngilizce ve Fransızca ’da ülkenin resmi dilleridir. Ruanda’da yaşayanların büyük çoğunluğu tarım daha sonra hayvancılık ile geçim sağlamaktadır. Ülkenin yağış oranı bir hayli az olmasından dolayı tarım alanlarının sınırlı olmasına buna bağlı olarak da fakir bir ülke olmasına neden olmuştur. Ruanda 1962 yılında bağımsızlığına kavuşmuş, sosyal ve demokratik bir cumhuriyet olarak yönetilmektedir (Türkmen, 2008, s. 123-124).

2.1. Ruanda Tarihi ve Kolonyalizm Süreci

Yapılan araştırmalarda Ruanda'nın tarihine ilişkin yeterli kaynağın olmayışı Ruanda üzerine yazılanları güçleştirmektedir. Hatırlanır düzeyde bilinenler ise şu şekildedir; Ruanda'nın bilinen ilk yerlileri Twa'lardır(pigme). Bantu kökenli Hutu yerlilerinin bölgeye gelmesiyle egemenliği Twa'lardan almışlardır. Daha sonra bölgeye Tutsi'ler gelmiştir. Tutsi'ler ise Nuh'un oğlu Ham'ın soyundan gelen ve asıl yerleşim yerleri Etiyopya olan topluluktur. Ruanda'ya 17. Yüzyılda göç etmişlerdir. Ruanda'ya gelmeleriyle, Hutu'ları mağlup edip Ruanda'yı hâkimiyetleri altına almışlardır. Sonrasında Kral Ruganza ile başlayan sınırları genişletme düşüncesi 15. Yüzyıla kadar sürmüştür (Türkçebilgi, 2004-2020). Kolonileşme sürecinden evvel bölgede "Mwami" adı verilen krallar tüm mülkiyet haklarının sahibi olarak, danışma meclisi, konseyi ve kraliçenin söz sahibi olduğu yönetim tarzı ile idare edilmiştir. Ülke eyaletlere bölünmüş ve taşrada askeri yöneticiler söz sahibi olmuştur (Düzler, 2020, s. 6-8).

Ruanda'nın Batılı koloni güçleri tarafından keşfedilmesi ise oldukça geç olmuştur. Koloni güçlerinin 20. Yüzyılda ülkeye gelmesiyle sorunlarında beraberinde başladığı görülmektedir. Ülkenin Almanya'nın koloni merkezine dönüşmesi ilk olarak 1894'te Almak kâşif Kont von Götzen'in bölgede yaptığı gezi neticesinde olmuştur (Fener, 2018, s. 293) Götzen bölgede yaptığı incelemeler sonucunda bölgenin monarşi ile yönetildiğini, ülkede azınlıkta bulunan Tutsi'lerin ise yönetimde olduğunu görmüştür. Böylelikle Almanya, Tutsi yönetimini desteklemiş ve Ruanda'yı dolaylı bir şekilde yönetmeye başlamışlardır(Sencerman, 2013, s.38-40). Bölgede etkinliği artıran Almanlar, insanlar arasında fiziksel olarak açık tenli, uzun boylu ve köşeli zayıf yüzleri olanların Tutsi olduğunu, kısa boylu, kaslı ve koyu tenli olanların ise Hutu olduğu iddiasında bulunup, etnik bir ayrıştırmaya sebebiyet vermişlerdir. Böylelikle Ruanda'da ilk etnik kimlik inşası Almanlar tarafından yapılmıştır (Türkmen, 2008, 124-125). Bu ayrımcı bakış açısı bölge yöneticileri tarafından da politika malzemesi yapıp kullanılmıştır. Hutu olan yöneticiler tarafından Tutsi'lerin "yabancı işgalci" oldukları tezi ortaya atılmış ve etnik ayrışmalar şiddetlenmiştir. Almanya, Ruanda'nın fakir bir ülke ve kaynaklarının olmaması nedeniyle bölgeyi ikinci planda tutmuş ve yönetime pek fazla karışmamıştır. Almanya'nın Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkmasıyla birlikte de Versay Antlaşmasına göre bölgenin yönetimi Milletler Cemiyeti vasıtasıyla Belçika'ya bırakılmıştır. Belçika Almanya'nın tersine bir politika izleyip, sömürgeci devletlerin sıklıkla uyguladığı "böl ve yönet" stratejisini kullanmıştır (Marbouk, 1992). Belçika'nın bölgede etkin olmasıyla birlikte Almanların yaptığı ayrıştırmanın üstüne koyularak fiziksel özelliklere ek olarak on inekten fazlasına sahip olanların Tutsi, az olanların Hutu olduğunu varsaymışlardır. Ekonomik, kültürel

ve mimari başta olmak üzere ülkenin her alanında etkisini hissettirecek iz bırakmıştır. Belçikalılar da tıpkı Almanların yaptığı gibi ırka daya sınıflandırma yapmış Tutsi'lerin, Hami ırkından geldiği ve doğal olarak yönetici olduklarını, Hutu'ların ise yönetilenler olduğunu empoze etmiştir. (Çoban, 2007, s. 113-114). Belçikalıların yaptığı ırk ayrımı, kimlik kartları hazırlanıp üzerinde kökenleri yazılarak daha ciddi boyutlara taşınmıştır (Türkmen, 2008, s. 126).

Belçika'nın belki de Ruanda'da meydana gelen iç savaşa ve soykırımı neden olan en ciddi politikası, Tutsi'ler de meydana gelen grup bilinci ve eğitim seviyesindeki artışın engellenmesi için 1950'lerde yaptığı taraf değiştirme politikası olmuştur (Türkmen, 2008, s. 124-126). Böylelikle, Belçika yönetiminde gücünü sağlamlaştırmak için çoğunlukta olan Hutu'ları desteklemiş ve iktidar olmalarına zemin hazırlamıştır. Hutu'ların da siyasi olarak ilk defa hak talep etmeleri Bahutu Manifestosu'nun yayınlanması süreci iyice şiddetlendirmiştir. Özellikle 1962 yılında ülkenin bağımsızlığına giden süreçte Hutu'lar gücü ellerine alıp, ülkede ki iç savaşın başlatıcısı olmuşlardır. O güne dek Tutsi monarşisi ile yönetilen ülke, klise gücünü de arkalarına alıp sosyal devrim gerçekleştirmişlerdir. Devrim sonrasında demokratik seçimler olmuş ve Tutsi karşıtı olan, Parmehutu partisine bağlı Greogorie Kayibanda iktidara gelmiştir. Parhemutu'nun iktidar olmasıyla birlikte Hutu'ları etkinliği artmış ve Tutsi'ler ülkeden kaçarak, Uganda ve Burundi'de örgütlenerek gerilla saldırıları düzenlemeye başlamışlardır. Bu saldırılar karşısında Hutu yönetimi şiddetini artırmış ve birçok Tutsi'yi sistemli olarak öldürmüştür (İNSAMER). Bu olay esnasında sayısı azımsanamayacak kadar Tutsi de ülkeden kaçmıştır. Bu olayların devamında ülke bağımsızlığını kazanmış Hutu hâkimiyeti devam etmiştir. 1964 ve 1974 yıllarında Pogrom, adı verilen olaylarda birçok Tutsi işinden olmuş, nüfuslarının %9'u geçmesi engellenmiş, sürgüne yollanmış ve katledilmiştir. Daha sonra 1973 yılında Juvenal Habyarimana'nın kansız bir darbe girişimiyle Parmehutu yönetimi iktidarı sonlanmış ve yerine Ulusal Cumhuriyetçi Demokrasi ve Kalkınma Hareketi (MRND) gelmiştir. Fakat Tutsi'lere karşı tutum, Parmehutu yönetiminden farksız olmamıştır. Hatta Habyarimana'nın Ruanda'nın kuzey tarafından olması bu kez Hutu'lar arasında kuzeyli ve güneyli ayrışmasına yol açmıştır. 1980'li yıllarda beş yüz bine yakın Tutsi ülkeden kaçmış, komşu ülkelerde örgütlenen eğitilmiş Tutsi'ler, 1988 yılında Ruanda Yurtsever Cephesi (RPF) adı altında gerilla kuvvetleri oluşturmuşlardır (Sencerman, 2013 s. 43-44).

Yapılan etnik ayrıştırmalar ve koloni güçlerinin uygulamaları neticesinde iç savaş sürecine giden tarihsel süreç bu şekilde olmuştur.

2.2. Ruanda İç Savaşı

Soğuk Savaş sonrası yaşanmış en şiddetli olaylardan birisi Ruanda'da meydana gelmiştir. Koloni güçlerinin yaptığı uygulamalar ve Hutu'luların geçmişten gelen kini birleştiği zaman Ruanda kaçınılmaz bir iç savaşa sürüklenmiştir. Temel nedenlerini etnik ayrışma ve Uganda ve Burundi'de meydana gelen Hutu ve Tutsi düşmanlıkları oluşturan iç savaş, yaklaşık olarak üç yıl sürmüştür. Taraflar arasında ortaya çıkan anlaşmazlıklar ilk etapta göz ardı edilmiş olsa bile Habyarimana rejimine karşı tehdit olarak iç savaşı ve çok partililiği görmesi ilk başta anlaşmaya yanaşmasına olanak sağlamıştır. Bu esnada Uganda hükümetinin göçmen Tutsi'lere karşı sınır dışı etme politikasıyla Tutsi'ler Uganda'nın güneyinde RPF birliklerine katılmışlardır. RPF milisleri sayılarının da artmasıyla Ruanda'nın kuzeyinden saldırı başlatmışlar, hükümet uluslararası desteklerle karşı gelmeye çalışsa da RPF toprak kazanarak ilerlemiştir. RPF'nin o dönemde en önemli amacı Tutsi'lerin ülkeye geri dönmesini sağlamak üzerine olmuş ve mücadelelerinden taviz vermemişlerdir. Bu nedenle süreç, Habyarimana olası bir iç savaşın kendi rejimine zarar vereceği ihtimaline karşı RPF ile görüşme yapılması için adım atmasıyla sonuçlanmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda Arusha Antlaşması imzalanmış olsa bile uzun uygulanamamıştır. Anlaşma metnine göre ise Habyarimana rejiminin kalması fakat çok partili siyasete geçilerek, yetkilerinin RPF ve muhalefetle paylaşması öngörülmüştür (Çoban, 2007, 138-145). Tutsi'ler açısından yeniden ülke içerisinde kaybettikleri itibarlarını kazanmak adına önemli bir anlaşma olarak değerlendirilmiş olsa da, hükümetin, Tutsi'lere karşı iç savaş başlatması ve Hutu'ların bu durumdan hoşnutsuz olması, bu anlaşmanın sonuçlarının ne denli tehlikeli olduğunun göstergesidir. İç savaşın başlamasında ordu ve hükümetin şiddet eylemlerini örgütlemesi hatta RPF'yi destekleyenleri öldürmek için ölüm listelerinin hazırlanması ve Tutsi'lerin yaşadığı her evin tespit edilmesiyle şiddet eylemlerini hem yönetmiş hem de yönlendirmiştir (Çakmak, s. 2007, s. 510-516). Bir diğer husus ise Althusser'in bahsettiği "Devletin İdeolojik Aygıtları"⁵nı kullanarak halkı yönlendirmeleridir. Bu yönlendirmeler şu şekildedir; MRND bünyesinde kurulan İnterhamve gençlik kolları ordu ve hükümet tarafından sıkı eğitimlerden geçirilmiş ve meydana gelecek olası durumlarda patlama zamanını bekleyen saatli bomba gibi beklemişlerdir. Bu birliklere ateşli silah sağlamak o dönemin şartlarında yüksek maliyetli olacağı için Çin'den palalar getirtilmiş yetmediği yerde sivri uçlu sopalar hazırlanmıştır. Bir diğer olayları tırmandıran durum Milles Collines

⁵ Althusser, Devletin İdeolojik Aygıtlarını, Devletin Baskı Aygıtları olan hükümet, mahkeme, polis vb. türlerden ayrı tutar. DİA'lar daha çok Din, haberleşme, okullar, aile, hukuk ve siyasal sistem gibi durumlardır. Ruanda'da meydana gelen durumda ise Devletin İdeolojik Aygıtı olarak Milles Collines radyosu ile yapılan yayınlar örnek olarak verilebilir (Güngör, 2001, s. 228-230).

radynosunun kurulması ve yayınlarında işgalci hamam böceklerini öldürün diyerek Tutsi'leri hedef göstermeleridir. Hutu'ları kışkırtan yayınlar ve algı operasyonları Kagura gazetesinde Hutu'ların On Emri başlıklı Tutsi'leri kötileyici yayınların yapılmasıyla zirveye ulaşmıştır. Yapılan radyo yayınları, bu dönemde halka öldürülecek kişilerin listelerin verilmesi ve RPF ile işbirliği içinde olan Tutsi ve ılımlı Hutu'ların açık bir şekilde hedef gösterilmesi soykırımın temel taşlarını oluşturmuştur (Türkmen, 2008, 127-128).

2.3.Ruanda Soykırımı

Ruanda'da meydana gelen iç savaşın, etnik gruplaşmanın ve Batılı devletlerin olayları kışkırtıcı eylemleri sonucunda, kendi döneminden sonra yaşanılacak en kanlı soykırım olayına sebebiyet vermiştir. Bu kışkırtmalara ek olarak, soykırım başlamadan önce şiddetin zirveye ulaştığı, Hutu radikallerinin bir şeyleri sebep gösterip Tutsi'leri katletme düşüncesi olduğu da bilinmektedir. Çünkü olaylar henüz cereyan etmeden önce hem Hutu tarafı hem RPF tarafı çok ciddi hazırlıklar yapmışlar sanki o günü beklercesine tetikte olmuşlardır. Fakat katliam kıvılcımını başlatan olay 4 Nisan 1994'te Habyarimana'nın uçağının düşürülmesi olmuştur. Başkanın uçağının düşürüldüğü vakitten kısa bir süre sonra Hutu üst düzey yöneticiler tarafından katliam emri verilmiştir. İnterhamwe milisleri yollara barikatlar kurmuş ve kimlik kontrolü yapılarak Tutsi olanlar ve önceden belirlenen kişiler yakalanmıştır. Neredeyse karşlarına gelen tüm Tutsi'leri katletmişlerdir. İnterhamwe milisleri ev, ev baskınlar düzenleyip, Tutsi avına çıkmış önlerine gelen kişilere işkenceler uygulamışlar, kimilerine tecavüz etmişler, birçoğunu da öldürmüşlerdir (Özsezer, 2018, s. 77- 85). Burada hükümetin ve Fransa'nın eğittiği ve iktidar partisinin gençlik kollarının bu eylemleri gerçekleştirmesi, olayların sistemli ve planlı olması Uluslararası Hukuka göre soykırım suçunu teşkil etmiş olsa

bile uluslararası alanda Ruanda kendi kaderine terk edilmiştir (Çoban, 2008, s.55). Olaylara Fransa müdahalesi söz konusudur ama soykırımı bitirmek amaçlı değil, Batılı insanları kurtarmak ve Hutu'lara yardım amaçlı yapılmıştır. Soykırımı engel olmak üzere ülkenin doğusundan işgale başlayan RPF ise Fransa

Görsel-2 Ruanda Soykırımı Sonrası

tarafından soykırım yapacaklar söylemleri karşı karşıya kalmıştır. Fransa'nın bu söyleminden sonra Hutu'lar daha fazla destek almış ve katliamlar şiddetlenmiştir. Olaylar o kadar şiddetli olmuştur ki Başbakan Agathe Uwilingiyamana ve BM tarafından görevlendirilen 10 Belçikalı askerde katledilmiştir. Bunun üzerine Belçika ülkede bulunan yaklaşık 420 askeri gücünü çekmiştir. Soykırım Çin'den getirilen palalarla ve sivri uçlu sopalarla acımasız bir biçimde gerçekleşmiş ve yaklaşık 100 gün sürmüştür. Resmi olmayan rakamlara göre 500.000 ve 1.000.000 arasında sivil Tutsi hayatını kaybetmiştir (Düzler, 2020, s. 41-42). Başkanlık muhafızları, polisler, yerel yöneticiler ve özellikle İnterhawme milisleri sürecin başrolünde olmuşlardır. Olayları bitiren müdahale ise RPF'nin 18 Temmuz 1994'te Kigali'yi ele geçirecek ateşkes ilan etmesiyle gerçekleşmiştir. Soykırımın suçluları Fransa desteği ile ülkeden kaçırılmıştır (Türkmen, 2008, s. 129-130). Ateşkes ilan edildikten sonra Ulusal Birlik Hükümeti kurulmuş, yönetimi ele geçiren Tutsi'lerin intikam alacağını düşünen birçok Hutu da ülkeden göç etmiştir. Ruanda'da meydana gelen durumlar nüfus sayımları ile daha anlamlı kılınabilmektedir; 1989 yılında 6.989.000 nüfusu bulunan ülkede soykırım sonrası bu rakam 5.500.000'lere kadar düşmüştür. Yaşanılan olaylar sonrasında BM'nin 955 sayılı kararıyla dünyanın ilk soykırım mahkemesi Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemesi adıyla Ruanda'da kurulmuştur. Mahkeme soykırım suçuyla ilgisi olanları yargılamak üzere kurulmuş ve 9 kişiyi yargılamıştır (Özsezer, 2018, s. 77-79).

2.4. Birleşmiş Milletler Barış Gücünün İşlevsizliği

Birleşmiş Milletler barış gücü, belirlenen koşullar çerçevesinde BM şartının 6. bölümünde belirtilen ve çatışma yaşanan yerlerde konuşlanmak üzere gönderilen çok uluslu güçleri kastetmektedir. Bu güçler, buldukları yerlerde tarafsız, hafif teçhizatlı ve meşru müdafaa durumlarında görev yapmaktadırlar. BM barış gücü çatışma yaşayan iki grubun rızası ile görev yapmaktadırlar. BM şartının 7. bölümünde bölgede görevli olan güçlerin gerekli tedbirleri almak, uluslararası barışı sağlamak ve güvenliği tehdit eden durumlarda zorlayıcı önlemler almasını öngörmektedir. Bu maddeye göre barış güçleri tarafların rızası olmaksızın BM Güvenlik Konseyi'nin alacağı kararlar doğrultusunda göreve başlayabilmektedirler. Çoğunlukla bu madde çerçevesinde müdahaleler gerçekleşir. Çünkü çatışan taraflar dış müdahaleye çoğunlukla olumlu bakmamaktadırlar (Yılmaz, 2011, s. 91).

BM, Ruanda'da 1993 yılında UNOMUR (Birleşmiş Milletler Uganda-Ruanda Gözlemci Misyonu) adı altında Ruanda'ya yardım sağlamak ve barışı tesis etmek için göreve başlamış daha sonra UNAMIR (Birleşmiş Milletler Ruanda Yardım Misyonu) adıyla görevini devam

ettirmiştir. Fakat UNAMIR'in orda bulunması 1994 yılında meydana gelen olaylara engel olamamıştır. UNAMIR'in çabalarıyla Arusha barışı sağlanmak istenmiş fakat ülkeye huzurdan çok kan getirmiştir. Soykırımın olacağı açık bir şekilde belli iken, hatta UNAMIR komutanının silahlara el koyulması teklifi olmuşsa bile BM Güvenlik Konseyi olayların ülkenin iç işi olduğunu bahane ederek müdahaleye izin vermemiştir (Altınbaş, 2006 s. 233). Ruanda'da meydana gelen ağır insan hakları ihlallerinin olması ve Güvenlik Konseyi tarafından yaşanabilecek olaylara karşı gerekli tedbirlerin alınmaması BM'ye olan itimadı sarsmıştır (Çalık, 2015, s. 1108).

Barış gücüne, Fransa, İtalya, Kanada ve Belçika gibi ülkeler destek vermiştir. Meydana gelen olaylarda en etkili aktör ise Fransa'dır. Fransa'nın etkili aktör olmasını iki nedenle özetlenebilir. Fransa'nın Afrika'da giriştiği Frankofon kimlik inşası ve bu coğrafyalarda İngiltere ve ABD'den daha fazla etkin olmak istemesi ilk nedendir. İkinci neden, Afrika'da bulunan yer altı kaynakları Batının ilgisini çekmesidir (Altınbaş, 2006, s. 225-234). Fransa'nın BM'deki rolü soykırımın hemen ardından Güvenlik Konseyi tarafından alınan kararlar, güvenli bölge oluşturarak zarar gören kimselerin buraya sığınmasını sağlamayı öngörmüşken, Fransa bu bölgeye soykırımın sorumluları olan Hutular almış ve ülkeden kaçmalarına yardım etmiştir. Fransa'ya göre soykırımın sorumlusu, soykırımı uğrayan Tutsiler olarak her defasında vurgulanmıştır. Fransa'da Ruanda soykırımının yıl dönümlerinin kutlanmasına izin verilmezken Habyarimana'nın uçağının düşürüldüğü tarihin yıl dönümü kutlamalarına izin verilmesi tüm dünya tarafından kabul edilen soykırımı hala bu gözle bakmadığının özetidir (Türkan, 2012, s. 117-118). Fransa'nın olaylara bu kadar müdahilken ve soykırımı engelleme gücü varken yapmaması, kendi çıkarları için göz yumması açıklanabilecek bir durum değildir.

Olaylara müdahil olan diğer bir ülke ise Belçika'dır. BM barış gücü adına görev yapan Belçikalı askerlerin olayları yatıştırması beklenirken, Başbakan Agathe Uwilingwimana'yı korumakla görevli olan Belçikalı askerlerin Hutular tarafından katledilmesini bahane ederek bölgedeki asker sayısını azaltması, BM'nin ülkede ne kadar işlevsiz olduğunun göstergesidir. Ruanda'da yaşanan soykırım uluslararası basında BM'nin 100 gün süren olaylara gerekli tedbiri almamasıyla suçlanmış ve soykırımın yıl dönümü olan 7 Nisan 2014'de dönemin BM Genel Sekreteri Ban ki-Moon Ruanda'da meydana gelen olaylar için BM'nin gerekli tedbirleri almadığını beyan etmiş ve özür dilemiştir (Euronews Türkçe).

Sonuç ve Tartışma

Uluslararası alanda meydana gelen değişimler Soğuk Savaşın bitmesiyle adeta zirveye ulaşmıştır. Savaş olgusu dönüşüm göstermiş ve tarafları genişlemiştir. Tarafların fazla olması

ve savaş türlerinin çeşitlenmesi savaş algısını muğlak bir ortama sürüklemiştir. Bu perspektifte Soğuk Savaş sonrası, iç savaşlar beklenmedik bir şekilde artmıştır. Süreç sonrası meydana gelen en kanlı iç savaş ise Ruanda'da yaşanmıştır. İç savaşın getirdiği kargaşa ve Batılı güçlerin yaptığı etnik ayrıştırma iç savaşın soykırımı dönüşmesine neden olmuştur. Almanya ile başlayan Hutu ve Tutsi ayrımı Belçika'nın bölgeyi kolonileştirmesiyle zirveye ulaşmıştır. Azınlık olan Tutsilerin ayrıcalıklı gösterilmesi sonucunda ise Hutu tarafından büyük tepki ile karşılanmış ve tarihsel kinin tohumları serpilmiştir. Fransa'nın iç savaşa karşı geliştirdiği strateji de bu kinin kusulmasında önemli rol oynamıştır. Batılı güçlerin müdahaleleri dışında Hutu ve Tutsi tarafları arasında gözle görülür herhangi bir ayrım yokken Batının müdahalesi taraflar arasında çatışmanın en temel sebepleri arasında gösterilmektedir. Meydana gelen iç savaşta sayıları binleri aşan Tutsi ülkeden kaçmak zorunda kalmış ve Uganda'nın güneyinde RPF birliklerini oluşturmuşlardır. RPF Hutularla anlaşma için çaba sarf etmiş, sonucunda Cumhurbaşkanı Habyarimana ile masaya oturulsa da sürecin devam ettiği sırada Cumhurbaşkanı'nın uçağı kimliği belirsiz füzeler tarafından vurulması sürece zarar vermiş ve iç savaşın başlamasına neden olmuştur. İç savaş esnasında planlanması ve organizasyonu bizzat devlet ve üst düzey ordu mensupları tarafından yapılan Tutsi öldürme planları ise uçağın düşmesiyle birlikte yürürlüğe konmuş ve tarihin belki de Yahudi soykırımından sonra yaşanmış en büyük soykırımı yaklaşık 100 günde 1 milyona yakın insanın katledilmesiyle gerçekleşmiştir. BM bu olaylara tepki göstermek yerine kendi kabağına çekilmiş ve katliamları adeta seyretmiştir. Son olarak, Ruanda soykırımı, adeta dünyanın sessiz kaldığı ve kendi kaderine terk ettiği yegâne bir örnek olarak hafızalara kazınmıştır.

Öneriler

Uluslararası hukukun oldukça önem verdiği konu olarak soykırım, ülkeler açısından çok ciddi sonuçlara neden olabilmektedir. Soykırımı önemli bir etkisi olan iç savaşında verdiği yıkımla beraber bu durumu yaşayan ülkelerin toparlanma süreci oldukça uzun zaman almaktadır. Bu sebeple ülkelere böyle acılar yaşatan ülkelerin kendi çıkarlarını bir tarafa bırakıp insan haklarına önem vererek dünyanın barış içerisinde yaşamasına katkı sağlamaları gerekmektedir.

Kaynakça

- Altınbaş, D. (2006), Ruanda Soykırımı ve Fransa'nın Rolü, Uluslararası Suçlar ve Tarih, Baygöl, S. (2020). Değişen Uluslararası Konjonktür ve Türk Dış Politikası Bağlamında Libya İç Savaşı Analizi. *Ankara Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(6), 155-166.
- Beşiri, A. (2016). Soykırım Suçu, Genç Hukukçular Hukuk Okumaları, 459-490.

- Çakmak, D. (2007). Soykırım Suçu: Suçun Gerçekleştiği Ruanda Örneği (1994) ve Suçun Gerçekleşmediği Ermeni Tehciri (1915). Erişim Tarihi: 14.11.2019, <https://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/>
- Çalık, T. (2015). Birleşmiş Milletler Organlarının İnsan Hakları İle İlişkisi. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi*, 6(4), 1091-1134.
- Çoban, E. Y., & Alpkaya, G. T. D. (2007). *Modern Devlet Ve Irk Söylemi Çerçevesinde Ruanda Soykırımı* (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çoban, E. (2008). Uluslararası Hukukta Soykırım Suçu ve Suça Zemin Hazırlayan Toplumsal Yapılar: Ruanda Örneği, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5(17) 47-72.
- Çıtak, E. (2019) Silahsız Savaş Sahası: Yeni Savaş Anlayışında İstihbaratın Yeri. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 8 (2), 191-213.
- Düzler, G. (2020). *Ruanda Soykırımının Ekonomi Politikası* (Doktora Tezi, TC İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı).
- Eker, S. (2015). Savaş olgusunun dönüşümü: Yeni savaşlar ve Suriye krizi örneği. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 31-66.
- Euronews Türkçe, Ruanda Soykırımı: Ruanda'da meler oldu? Batının rolü ne?, (2019), Erişim Tarihi: 29.04.2020, <https://tr.euronews.com/2019/10/18/ruanda-soykirim-25-yil-ruanda-da-neler-oldu-bati-rolu-ne-fransa-tarih-arastirma-komisyon>
- Fener, H. S. (2018). Ruanda Soykırımı'nın Türk Basımında Ele Alınış Biçimi. *Bildiriler Kitabı-II*, 289-306.
- Güngör, S. (2001). Althusser'de İdeoloji Kavramı. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 221-231.
- Mabrouk, B. (1992). Ruanda Özelinde Afrika: Kolektif Kimlik ve Çatışma, Erişim Tarihi:09.02.2021, https://www.akademikkaynak.com/ruanda-ozelinde-afrika-kolektif-kimlik-ve-catisma.html#_ftn1
- Özkeçeci, Taner, B. (2019). İç Savaş, Güvenlik Yazıları.
- Özsezer, S. E. (2018). *Postkolonyal Perspektiften Ruanda'da Etnisite Temelli Ayrım ve Ruanda İç Savaşı*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ruanda, İNSAMER, Erişim Tarihi: 09.02.2021, https://insamer.com/tr/ruanda_780.htm
- Sencerman, Ö. (2013). Batılı Koloniyel Güçlerin 1994 Ruanda Soykırımına Etkisi. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 9(18), 35-75.
- TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, *Soykırım Suçunun Önlenmesine ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme,(1948)* 33-36.
- TDK, (2019). *Büyük Türkçe Sözlük*, İç Savaş, Erişim tarihi: 15.11.2019. <https://sozluk.gov.tr>
- Türkçebilgi, (2004-2020). Ruanda, Erişim Tarihi 22.04.2020, <https://www.turkcebilgi.com/ruanda>
- Türkmen, F. C.(2008). Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Ruanda İç Savaşı, 21. Yüzyıl, 118- 132.
- Von Clausewitz, C. (2003). Savaş Üzerine, çev. *Şiar Yalçın, Eriş Yayınları*.
- Yalazan, M. (2020). Soykırım Suçunun Önlenmesinde ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme Analizi Ve Tarihi, Lisans Bitirme Tezi, 1-11

Yılmaz, M. E. (2011). Etnik Çatışmalar ve Birleşmiş Milletler Barış Güçleri. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler*, 12(25), 89-107.

Görseller

Görsel-1'deki görsel Türkiye Rehberi isimli web sayfasından alınmıştır.(<https://www.turkiye-rehberi.net/harita/ruanda-haritasi.asp>)

Görsel-2'deki görsel; <https://www.globalresearch.ca/commemorating-rwandan-genocide-senate-resolution-praise-blood/5675702> adresli, web sayfasından alınmıştır.

Extended Abstract

Wars refer to the use of force, which has two different sides and aims to force one of the parties to accept the will of the other. If we make a definition of war based on Clausewitz, the ways in which two different wrestlers resort to accepting their superiority within the framework of the wrestler metaphor it creates are emphasized that the elements used to defeat, destroy and destroy the opponent are carried out by an act of violence (Clausewitz, 2003, p. 7). In the most general sense, the wars transmitted in this way have undergone a transformation. Changes in the roles of certain actors in the post-Cold War system were also reflected on the battlefield. Wars have now abandoned their traditional tendencies as before, turning to alternatives that are more modern and have more destructive consequences. It has an asymmetric structure with its participation in actors outside the state on the subject of war, which is symmetrical in structure. Thus, the conflict between the parties has become even more violent. The issue of civil war has been tried to be caused by rival states or organizations as an alternative to traditional war because its cost is low and its result is more effective. In the post-Cold War period, civil wars increased and genocide occurred. The bloodiest genocide after this period occurred in Rwanda.

This work consists of two main parts in total. In the first part, changes occurring in the international system within the conceptual framework and the transformation of the phenomenon of war will be mentioned. Immediately after that, the topic of genocide will be addressed and a preliminary preparation will be made for our topic. In the second part of the study, the historical process and colonization process based on Rwanda will be discussed. Later, assessments will be made on the incident of the Civil War and genocide that occurred. In the latest title, the UN's dysfunctionality in Rwanda will be discussed and the issue will be completed.

1.CIVIL WAR AND GENOCIDE

In order to create the basis for our work without moving to the topic of Rwanda, it would be correct to first address the transformation of the war that occurred after the Cold War and then define genocide in the conceptual framework.

1.1.Post-Cold War changing system and Civil War

Wars are acts of violence that have occupied human history for a long time, occurring between at least two different groups. These groups range from minimally local elements to kingdoms or empires. The common point of these groups is the conflicts that occur as a result of mismatches between each other. Wars are unique to traditional states, empires and national

States as a result of the fact that they are unique to organizations that hold political authority and a monopoly of violence. In traditional wars, so-called wars between two political organizations are power struggles between forces equivalent to each other. Traditional battles are therefore considered in the category of symmetrical warfare (Eker, 2015, p. 34-35). But after the Second World War, the technology that developed and, accordingly, the advances of the defense industry also indicate that the perception of war has changed. Along with the use of the term unconventional war, it is transferred to the area filled by the MIAD of traditional wars. Thus, the traditional elements of war diversified, expanded, intensified and became ambiguous by adding different methods, weapons, actors, strategies, and left their place in the understanding of “new war”. Along with the new understanding of war, wars have begun to be referred to with the meanings they mean (Çıtak, 2019, P. 198-201).

For this reason, during this period, when asymmetric wars became more important, states abandoned the traditional understanding of war, which was high in cost, and turned to new types of war. In the context of our topic, the phenomenon of Civil War, which covers both asymmetric wars and proxy wars, has been raised. Civil war, perhaps the bloodiest type of war of the post-Cold War period, is characterized as “war within a country, internal war, internal war” according to the TDK (2019). In this context, civil wars refer to organized and widespread conflicts that occur within the borders of a country, which are continuous between regular and armed parties. According to small and singer, the creators of the war correlations project (COW), civil wars are explained by two important elements. The first is that the number of people who die within a year is at least 1,000 people, and the second is that there is continuity between the mutual armed forces in an organized manner (Özkeçeci-Taner, 2019, P. 1).